

Zastánci šikanovaných spolužáků

Pavína Janošová

Psychologický ústav AV ČR Praha

janosova@praha.psu.cas.cz

Nová role v šikaně – zastánci šikanovaných

- Až v polovině 90. let (finská studie Ch. Salmivalli, 1996):
„**Kdo z vašich spolužáků se někdy pokusil zastat se šikanovaného?**“
 - *Proč zájem o tyto klíčové hráče až po 20 letech výzkumu šikany ?*
 - Začal výzkum tříd, kde **není šikana**
 - asi **17 % žáků** se podle spolužáků někdy snaží bránit šikanovaného; trojnásobně víc dívek – **PROČ VÍC DÍVKY?**
 - **Jiná výchova dívek a chlapců**
 - **Jiné strategie zastávání** (dívky víc utěšují mimo přímý konflikt a udobřují; *někdy vystupují jakoby v roli „učitelky“*, chlapci víc akční a méně emotivní – **zkušenost z Modřan**).
-

Zastávání se šikanovaných a vyčleněných žáků je zapotřebí podporovat

- Je to pomoc pro oběť (žije se jí ve třídě líp, i kdyby šikana pokračovala)
 - Výchovná zkušenost pro celou třídu - *principy demokracie*
„... nejsou jen kecy“
 - – tyhle žáky („lidi“) potřebujeme ve společnosti
 - Bývalí přihlížející, kteří nepomohli oběti šikany, se poměrně často trápí i v dospělosti, že „*tenkrát nic neudělali*“
-

Zastánci

- Často nevědí, že dělají něco zvláštního a že si toho druzí vůbec všímají (= že je to oceňované a nesmírně prospěšné chování).
 - Většinou nevědí, že jsou účinní (podaří se jim **cca ve 1/4 zastavit útoky**, ale v ostatních případech se často prodlužuje doba opakovanosti útoků).
-

Zastánci ve třídě

- ❑ Zastánci nejsou stoprocentní, nemůžou být „policajty“ ostatních, musí také naplňovat své sociální potřeby („*každý si ve třídě žije to svoje a nikdo by v tom neměl být omezovaný*“).
 - ❑ Mají větší šanci na úspěch v počátcích šikany. U pokročilé a dlouhodobé šikany by už sami riskovali. Působí zde i **efekt přihlížejícího** (bystander effect).
 - ❑ Nelze chtít, aby zastánci-spolužáci řešili šikanu za dospělé!
 - ❑ Je na místě **posilovat tyto postoje a projevy u všech dětí**. Opatrně a nepřímými projevy posilovat postavení zastánců ve skupině: „*Líbilo se mi, že jste někteří z vás dali najevo, že vám to nadávání ve třídě vadí*“. (Nesdělovat třídě, kdo je zastánce.)
 - ❑ V některých třídách žáci o zastávání se druhých nikdy neslyšeli.
-

Přímým zastáncem nemůže být kdokoli

Úspěšný zastánce (proti kterému se jeho akce neobráťí):

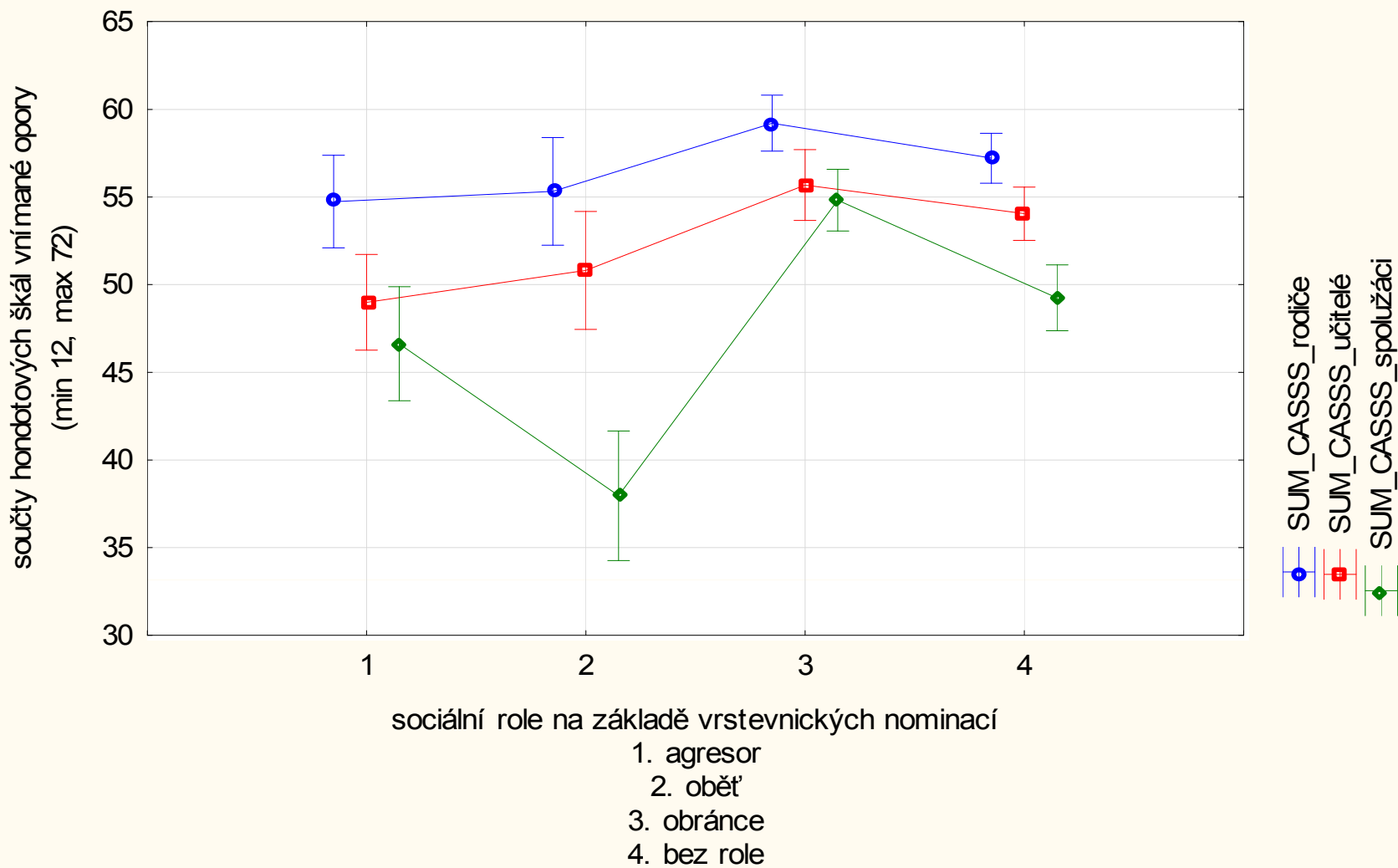
- ❑ *Mívá ve třídě dobré postavení, **ostatní ho „berou“** (i když nemusí být úplně nejoblíbenější)*
- ❑ *Má **prosociální citění**. Chlapci ho ale většinou nedávají navenek, **někdy póza „cool“** (projev citlivosti a empatie je pro kluky ve třídách riskantní)*
- ❑ *Má **dobrou teorii mysli** (odhadne, kdy může být zásah úspěšný, kdy sám neriskuje; jestli se k němu někdo přidá nebo se ho případně zastane; vycítí, co udělat, aby to bylo účinné)*
- ❑ *Má **dobré sociální a komunikační dovednosti** – ví, co a jak říct, a umí to.*
- ❑ *Má **pocit osobní účinnosti** (věří si a věří že jeho jednání má smysl).*
- ❑ *Je **odolný** proti stresu (resilience).*
- ❑ *Výhodou je, když má **dobrou regulaci emocí** – když se ovládne a zasáhne s klidem a nadhledem (někteří kluci se druhých zastávají i rvačkou a nakonec do ní někdy taky spadnou a druzí – i učitel – je můžou mylně pokládat za agresory).*

Zastánci mívají dobré rodinné zázemí

- Jejich rodiče se vzděláním a příjmem od ostatních neliší.
 - Pomáhání je ale v těchto rodinách samozřejmostí.
 - *Četli jim v dětství pohádky častěji než rodiče agresorům a obětem...*
 - Zastánci mají víc sociální opory od svých rodičů, učitelů i spolužáků - ve srovnání s agresory a oběťmi:
-

Graf průměrů a int. spolehlivosti (95,00%)

Vyloučit podmínku: v199 = 0

Všichni zastánci nemusí mít pouze prosociální motivy

- Obrana slabších jako cesta jak si zvýšit pozici ve skupině, která je orientovaná prosociálně
 - A jak získat přátele
 - *Když se místo soupeření, vytahování se a ponižování přenastaví hodnoty třídy prosociálně, začnou pomáhat i mnozí bývalí agresori, protože vědí, že to je teď „in“.*
-

Děkuji vám za pozornost

